

ПОНЯТТЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ ТА МОВНОЇ НОРМИ

Мова, що має унормований словник, загальноживані граматичні форми, усталену вимову і правопис називається літературною. Сучасна українська літературна мова, оброблена унормована форма української національної мови від часів І. П. Котляревського, Т. Г. Шевченка і до наших днів. Сформувалася вона на основі середньо-наддніпрянських говорів, але до її складу увійшли й інші наріччя.

Сучасна українська літературна мова обслуговує складні потреби суспільства, усі сфери його діяльності, нею користуються державні і громадські установи під час ділового спілкування, освіта, наука, засоби масової інформації і т.д.

Виконуючи такі важливі суспільні функції, національна літературна мова відзначається нормами, що є обов'язковими для всіх її членів. Українська літературна мова йде разом з поступом суспільства, вона розвивається і збагачується. Усталення, шліфування завжди супроводжують її. Свідченням цьому є роки видання „Українського правопису” 1946р., 1960р., 1990р., 1993р. тощо.

Мовна норма – сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовної системи, які закріплюються у процесі суспільної комунікації. Існують такі типи норм:

- орфоепічні (вимова звуків і звукосполучень);
- графічні (передача звуків на письмі);
- орфографічні (написання слів);
- лексичні (слововживання);
- морфологічні (правильне вживання морфем);
- синтаксичні (усталені зразки побудови словосполучень, речень);
- стилістичні (відбір мовних елементів відповідно до умов спілкування);
- пунктуаційні (вживання розділових знаків).

Мовні норми історично й соціально зумовлені, стабільні, систематизовані. Але з поступом суспільства виникають потреби щодо зміни літературної норми мовної одиниці. І тому в межах норми співіснують мовні варіанти старого і нового в мові. Так у словниках українського літературного словосполучення розрізняють варіанти *акцентні* (розплід і розплід; плугатар і плугатар; договір і договір; завжди і завжди); *фонематичні* (врожай і урожай); *морфологічні* (стіл, а в Р.в. стола і столу).

З мовними нормами ви можете ознайомитись у правописі, довідниках, словниках, підручниках і посібниках з української мови.

Усна мова має багато різновидів. Це і обласний діалект, і розмовна мова міста, так зване міське койне, і різного роду жаргони – соціальні, вікові, зокрема так званий молодіжний жаргон, сленг тощо. Усі ці різновиди єдиної національної мови перебувають у постійному русі і взаємодії. Тому звуження сфери побутування мови не може не позначитися негативно на її розвитку.

У мові важливо завжди дотримуватися правил використання форм різних частин мови та побудови синтаксичних конструкцій, правил точного слововживання, літературної вимови, наголошування. Ділова людина повинна володіти *технікою безпосереднього контакту* як на індивідуальному, так і на масовому рівні, вміти користуватися словом.